

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marți, Joi și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarohle pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sânt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru
fie-care publicare.

Prenumeratiune nouă

la

„Telegraful Român“

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe trimestrul Iulie-Septembrie al anului 1883, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei.

Banii de prenumeratiune se trimit mai cu înlesnire pelângă asignațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerantului, al comunei unde se află cu domiciliul, și eventual al postei ultime se fie scrise bine, ca să se poată ceti.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșește cu ultima Martie 1883, ași înnoi din vreme abonamentul, pentru ca să nu fie espeditura silită a sista, sau a întârzia cu espedarea foiei*).

Editura „Telegrafului Român“ în Sibiu.

*) Înlesnire foarte mare în espedițiune se face prin lipirea unei fășii de adresă dela abonamentul ultim.

Cuvântarea

Preacuvioșiei Sale P. Nicolae Popea, archimandrit și vicariu arhiepiscopesc, rostită cu ocaziunea parastasului dela 16 Iunie a. c.

„Și vă rog pre voi fraților, să nu uitați pre cei ce se ostenesc între voi.“ Cartea I. a Apostolului Pavel către Tesaloniceni. C. 5. V. 12.

Dece ani sânt, onoraților ascultători, de când remășițele pământesci ale bărbatului celui mare, arhiepiscopului și metropolitului Andreiu baron de Șaguna, odichnesc aici, în acest pământ sacru!

Da, dece ani ca dece zile trecură pe dinaintea noastră, și noi earăși ne-am adunat la mormântul lui, din apropiere și din depărtare, ba de astă dată și jalnicii lui nepoți, — pentru ca să repețim tributul de pietate și recunoștință către prea iubitul nostru părinte sufletesc de odinioară. Pentru că astfel e natura omenească, cea curată și nestrucată, încât nu putem uita pe cei, ce se luptară și se osteniră pentru noi, nu putem să nu fim mulțămitori și recunoșcători către aceia, cari ne făcură nouă bine. Ne-am adunat dară, pentru că l-am iubit pe el; și l-am iubit, pentru că el mai întâiu ne-a iubit pre noi, și iubirea lui a fost foarte spornică și roditoare pentru poporul român. Pentru aceea dăce apostolul Pavel: „Și vă rog pre voi fraților, să nu uitați pre cei ce se ostenesc între voi.“

Și oare marele Andreiu, să nu se fi ostenit pentru noi?

El însuși dăce despre sine: „și nici nu mă vaiet, căci cea mai mare parte a norocirei mele pururea în osteneală mi a fost, și mi va fi; și așa cea mai mare bucurie mi-a fost a învinge pedecile, și aceasta și în viitoriu îmi va fi.“

Eară un renumit scriitoriu român din zilele noastre dăce despre dânsul: „O viață are omul în această lume, și aceasta uua și singură viață el ni-a dat-o întregă nouă, celor ce ne aflam în preajma vederii lui.“ Și earăși: „Să ne aducem aminte, că pe când noi alergam după mulțămiri și plăceri, petrecea în mijlocul nostru un om, care-și înfrânase toate dorințele, afară de una, dorința de a scădea, pe cât era cu putință, din durerile noastre, și ale urmașilor nostri, dorința de a ne ridica cu o treaptă mai sus decât eram.“

Eată, onoraților ascultători, în puține cuvinte cea mai nimerită caracteristică a metropolitului Șaguna!

Pentru că, a da cineva ceva, o parte ori și mai mult, din averea sa spirituală și materială pentru alții, vedem că adeseori se întâmplă în societate; dară ași da cineva viața sa întregă, a-și da tot ce are, a se da însuși pe sine pentru alții, trebuie să

dicem, că e un lucru de tot greu, un lucru extraordinariu și pentru aceea foarte arareori usitat între oameni.

Și oare cui a dat el acea comoară scumpă spre moștenire?

Nouă tuturor, poporul român întreg, fără nici o deosebire de persoane, nici chiar pe aceea luându-i afară, cari îl urau pre el. Da, toți, toți a voit el să se facă părtași la moștenirea lui cea bogată, toți să guste din roadele luptelor și ostenelelor lui celor amare din lumea aceasta.

Pentru că oamenii mari, ca Șaguna, nu cunosc, onorați ascultători, decât de nume, ura personală, semn invederat al lipsei de cultură; ei se obișnuiesc a arunca cu pâne, în loc de petre, în cei-ce le-au făcut lor rău, ridicându-se astfel sus de tot preste uricioasele patimi omenești. Mai mult decât atâta, nici scriptura nu pretinde, când dăce: „De iubiți pre cei ce vă iubesc pre voi, ce dar este vouă? căci și păcătoșii iubesc pre cei ce îi iubesc pre ei. Și de faceți bine celor ce vă face bine, ce dar este vouă? căci și păcătoșii aceeași fac. Ci iubiți pe vrășmașii vostri și faceți bine, nimic așteptând s. c. l.“

Dară scopul meu de astădată nu e, onorați ascultători, de a spune aici întreaga viață a metropolitului Șaguna, toate faptele lui singuratică în estensiunea lor, pentru dovedirea celor dăse; ci de a mă mărgini numai la ideea lui fundamentală, la ideea lui conducătoare și realitatea ei, cu alte cuvinte: de a arăta:

I. sublima misiune, ce o avu el pe acest pământ, și

II. împlinirea acestei misiuni din parte-i.

I.

Viața marelui Andreiu, onoraților ascultători, a fost aproape întreagă o viață publică. Ea ne stă deschisă ca o carte mare, în care îi putem ceti, una câte una, toate fazele, prin care a trecut, toate faptele ce lea săvârșit, și toate rezultatele, ce le-a avut. Și totuși vor fi încă mulți, cari nici astăzi nu cunosc deplin pre acest om destinat de providență pentru lucruri mari. Și ei nu-l cunosc, pentru că poate nu l-au înțeles pe el; deși despre nici unul nu s'a scris și vorbit, ca despre dânsul; deși el între noi a viețuit, între noi a cugetat, simțit, și lucrat până la sfârșitul vieții sale. Aceasta e, mi vine a dăce, o caracteristică a timpului, o soarte comună a oamenilor mari: ca numai din depărtare să se poată cunoaște mai bine. Așa e și cu marele Andreiu. Putem însă fi siguri, că cu cât mai mult ne vom depărta de viața lui, cu atât lumea îl va cunoaște mai bine.

Care a fost, onoraților ascultători misiunea lui Șaguna pe acest pământ? ne-o spune însuși Șaguna cu propriile sale cuvinte.

Pentru că în memorabila lui cuvântare, rostită la chirotonirea sa de episcop, în biserica catedrală metropolitană din Carloviț, în modul cel mai serbătoresc înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, el a dăce la încheiere următoarele cuvinte însemnate: „Mai pe urmă earăși înaintea Ta Doamne cad și dăce: Tu doamne scii, că către scopul meu doresc să alerg: pre români ardeleni din adâncul lor somn să i deștept și cu voie către tot ce e adevărat, plăcut și bun să-i trag. Tu Doamne umbrește-mă cu puternicul Tău scut! Tu indulcesc-mi în ceasul morții roadele amarelor mele ostenești. Amin!“

Eată scopul venirei lui în Ardeal: eliberarea românilor din sclăvia întunerecului, și conducerea lor la cultura și fericirea națională!

Acest scop îl aflăm, cu el ne întâlnim, tras ca un fir roșu, în întreagă viața lui următoare. Și nu numai în cea următoare, ci și în cea premergătoare sfântirei sale de episcop, în viața lui pregătitoare așa dăcând, tot scopul acesta se zărește destul de apriat. Pentru că, bine să însemnăm, cuvintele lui de mai sus, rostite în mod atât de serbătoresc, nu au putut fi numai nesce cuvinte de ocaziune sau de paradă, ci o mărturisire a conștiinței lui despre o misiune serioasă și îndelung precugetată.

Dar se va nasce întrebarea: cum s'a putut întâmpla ca Șaguna, care a fost născut și crescut între străini, departe de trunchiul poporului român și n'a cunoscut decât după nume pe românii ardeleni, să ia o hotărâre așa de afund tăietoare chiar în favorul acelor români?

De vom socoti însă, că el încă din anii prunciei sale a crescut în casa unchului său Grabovschi, care era om cu inimă, ba chiar un mecenat al românilor, de vom socoti mai încolo că acest bărbat, care a contribuit în prima linie și la introducerea limbei române în biserica greco-română din Pesta, venise în de aproape atingere cu cei mai învățiați români de atunci: cu Petru Maior, Neagoi, Bojinca și cu alții, — apoi cred că va înceta ori ce nedumerire în privința aceasta. Era destul, ca tinărul Șaguna să vină și el în atingere cu acei bărbați naționali, ceea ce nici că se putea încungiura si spiritul lui susceptibil de idei mari n'a putut să nu se electrizeze la auțul esplicărilor, ce i-le vor fi dat acei bărbați d. e. despre „descălăcarea românilor în Dacia“, și despre originea și fatalitățile românilor preste tot și a celor din Ardeal în parte. Era imposibil, dăce, ca un om ca Șaguna, cu capul și inima la loc să nu se hotărăscă încă pe atunci de ași pune toate puterile sale, întreagă sa ființă, cu preferență în servițiul românilor ardeleni.

Metropolitul Șaguna, onoraților ascultători, încă în tinerețele sale atrase atențiunea celor din pregiur asuprași. El era student și streinii, mai ales iesuiții, voiau să-l tragă în partea lor; dară el sciū înfrunta cu tăria toate tentațiunile acelor.

Eară mai pe urmă, ce vedem? Vedem, că Șaguna, un tiner de vre-o două-deci de ani, inzestrat cu cele mai strălucitoare daruri trupesci și sufletesci, crescut într'o casă abundantă la unchiul său, terminând studiile juridice și bucurându-se de cele mai bune relațiuni, — în loc să se aleargă o carieră mai avantajoasă și mai satisfăcătoare pentru pasiunile tinerilor ca el, să hotărăscă a renunța la plăceri, a apuca pe calea cea spinoasă și colțuroasă a preoției și se face călugăr.

Ei, onoraților ascultători, astfel de hotărâri în oameni ca Șaguna earăși nu se fac din 'ntâmplare, ci din aplecări firesci bine și îndelung esaminate.

Nu odată îl aușirăm în viață dăcând; „de m'ași nasce de o sută de ori, tot preot m'ași face!“

Firesce, pentru că numai starea preotească îi putea satisface pe deplin scopurile lui înalte: numai ca preot putea el produce cele ce le-a produs pentru români!

Hotărîndu-se Șaguna pentru statul preotesesc el s'a dus la Verșeț, nu la Carloviț, și s'a înscris la despărțământul teologic român, nu la cel sârbesc, aflând bună primire la curtea episcopului eparchial de acolo.

Aici întâiași dată a venit Șaguna în nemijlocită atingere, cu poporul român, dând probe invederate, atât ca teolog, cât și mai târziu ca profesor și președinte al consistoriului de acolo, — despre simțimentele și năsuințele sale bine voitoare românilor. Trăiesc încă discipuli de ai lui, cari constatază cele dăse.

Absolvând el și teologia, metropolitul sârbesc Stratimirevici, un bărbat erudit și cu renume la sârbi, trase pe tinărul Șaguna la sine, înaintându-l repede din treaptă în treaptă: de profesor de teologie, de notariu consistorial și secretariu al său, de bibliotecariu al bibliotecii metropolitane. Aici a învățat el și limba sârbească, pe care nu o cunosccea mai înainte. Tot aici i se dedu lui ocaziune, de a se perfecționa în mod satisfăcătoriu în toate direcțiunile și de a veni în relațiuni încă și mai favoritoare.

În special, ca bibliotecariu, avu el cea mai bună ocaziune de a rescoli arhivul și a restoi cărțile și foliantele bibliotecii metropolitane, descoperind actele și documentele și făcându-și notițele trebuincioase, cari mai târziu aveau să formeze baza năsuințelor și acțiunilor lui, razimul luptelor lui următoare pentru emanciparea bisericii române și restaurarea vechiei metropolii române; pentru că

insuși dădea: „cine scie, unde mă va arunca soartea, dela Carloviț.“

Și soartea l'a aruncat tocma în Ardeal!

Va se dăcă: „Secretariul iubit al patriarhului sârbesc visa la emanciparea bisericii române; profesorul sârbesc aduna material pentru opuri, ce voia să scrie în românește; notariul consistoriului sârbesc aduna arme, ca să poată apăra sfintele dreptăți ale românilor“ — cum foarte bine observă tot același scriitorul român.

De ar fi dorit Șaguna să rămână la sârbi, ar fi putut el face aceasta și mai târziu ca episcop, la moartea metropolitului Rajacici, când se iviră voci în presa sârbească și în epistole private dela locuri competente, cari stăruiau pentru întoarcerea și alegerea lui de metropolit în Carloviț. Dară el a mai preferit a rămâne în Ardeal, deși în cea mai asuprită și mai necăjită eparchiă, pentru că nu Carlovițul, ci Ardealul era țenta nisuițelor lui.

II.

Astfel înarmat, cu armele științei în cap și cu votul solemn în inimă, marele Andreiu și începu lucrul misiunii sale.

Multe și grele pedeci îi stau lui în cale; dară el le învinse, pentru că era omul, care nu se spăria de pedeci.

Când ajunse el în Ardeal, catastrofa cea îngrozitoare din anii 1848 și 1849 deja isbucnise în unele părți, eară în țeara noastră mai îngustă amenința cu exploziune în tot minutul, și cu toată furia, ce nu preste mult produse torente de sânge și de lacrimi.

De aici se vede, că el suindu-se pe scaunul episcopesc între tunete și fulgere politice, a trebuit să aibă o pozițiune foarte grea din toate punctele de vedere. El însuși mărturisese aceasta dăcând: „de unde (din Carloviț) întorcându-se noul episcop (el însuși) în eparchiă, a avut poziție grea din pricina mișcărilor politice, cari cu atât mai mari grigi îi făceau, cu cât mai limpede a priceput, că acele mișcări tăiau în viața bisericii și a clerului și poporului atât în privința intereselor religioase, cât și a celor politice naționale.“

El dară a sosit în Transilvania tocmai în momentul cel mai decisiv, când naia noastră națională, defectuoasă și debilă cum era, aștepta în nedumire după cărmaciul cel înțelept și espert. Ochii tuturor erau fînțiți la Șaguna. Partea cea mai numeroasă a inteligenței noastre cu Bărnuț în frunte l'aștepta în Sibiu, unde sosind îl primiră românii „cu o pompă, precum nu mai văduse până atunci Sibiul“, cum ne spune un martor din cei de atunci.

„Manifestațiunile de onoare, ce D-voastră cum se vede, le aduceți nu numai demnității, ci și persoanei mele, mă îmbucură foarte. Eu le primesc sub acea condițiune, că D-voastră, precum până acum, așa și în viitoriu todeauna veți rămâne credincioși și casei imperiale ș. c. l.“ — sunt cuvintele esențiale din răspunsul, ce l'a fost dat el românilor la acea primire pompoasă, erau crezul lui politic, care după aceea se prefăcuse în devisa națională în tot cursul acelor ani și ai celor următori.

De aci încolo se încep luptele cele mari ale marelui Șaguna, lupte amare și dureroase în toate direcțiunile.

Dați-mi voie, onoraților ascultători, să trec preste aceste lupte; căci de ar fi să le înșir pre toate, să urmăresc pe Șaguna, pas de pas, în toate întreprinderile, dăle întregi mi-ar trebui și tot nu le aș putea termina pre toate; dați-mi voie dăc, să le las pre toate aceste istoriei, ca să le scrie ea, de va voi să fie dreaptă eară eu să vorbesc aici, în puține cuvinte, despre rezultatul acelor lupte și întreprinderi, despre creațiunile omului acestui providențial, sau despre împlinirea grandioasei sale opere.

Și în acel respect, eu dăc, că puțini oameni mari vor fi, cari să fi lucrat în stil așa mare și multilateral, ca Șaguna și earăși puțini vor fi din aceiași, cari să se fi putut bucura de roadele ostenelelor lor în măsură așa mare ca Șaguna.

Pentru că, dacă ne aruncăm mai întâiu privirile la biserică, apoi trebuie să dăcem că aproape minuni a seversit în biserică noastră.

Se scie în deobsce, în ce stare vitregă și amară se afla biserică noastră la venirea lui Șaguna în Ardeal, care mai n'a avut, unde săși plece capul. Ea era asemenea unei slave ferecate în cătușe, desbrăcată de toate drepturile politice și lipsită de averile ei de odinioară: ea era străvită, călcată în picioare și batjocurită de toți și din toate părțile. Pentru că se nu uităm, onoraților ascultători, că până la Șaguna biserică noastră era numai tolerată în patrie. Esista încă pe atunci instrucțiunea de tristă, dar și rușinoasă memoriă pentru autorii ei, pe care o primeau episcopii nostri și în care li se spunea apriat „că clerul neunit este numai tolerat,“ și că

episcopul are să facă visitațiunile canonice „în prezența a doi comisari.“

A sosit însă Șaguna, și el a rupt acea instrucțiune, pre care de altmintrea el nu o a primit și nu o a recunoscut nici odată.

Da, a venit Șaguna la noi, și el a schimbat fața lucrurilor. Prin silințele și luptele sale continue, el a isbutit în urma urmelor a ne emancipa biserică din supremația streinilor, a ne restitui autonomia și independența bisericii, și a ne restaura venerabila metropolie veche, ce preste un secul și jumătate barbaria timpurilor, ne o ținuse îngropată.

Va să dăcă, onoraților ascultători, Șaguna a spart gheața, și ne a dat o biserică independentă națională plină de putere și de viață; o biserică bine organizată pe bazele cele mai liberale constituționale; o biserică ridicată la vază și demnitate, ce i se cuvine!

Nu mai puțin interes și energiă, a documentat Șaguna pentru școală. Învățământul preste tot a fost una din îngrijirile lui principale. El a tratat acest ram fundamental al culturii naționale totdeauna paralel cu biserică. Aproape 600 de școale elementare, între cari mai multe capitale, a înființat el în timpul archiepiscopiei sale.

Seminariul archidieceșan ne va scie spune, cine l'a făcut și adus la starea lui de astăzi, purtând numele lui „Andreiu“ în frunte; eară ce parte considerabilă are el la cele două gimnasii; din Brașov și Brad, ne vor scie spune anele acestor instituite. Să ne aducem aminte în fine, că Șaguna cel dintăiu între toate naționalitățile din patrie, a introdus conferențele învățătorești și că tot el, cel dintăiu, a adus la valoare caracterul confesional al școalelor, devisa lui fiind: Înainte!

Aceste două instituțiuni singure ar fi de ajuns, onorați ascultători, pentru de a constata mărimea lui la toate generațiunile viitoare.

Dară spiritul cel luminat al lui Șaguna nu s'a oprit numai aci. El tot aceeași activitate și zel a dezvoltat în toate direcțiunile vieții noastre naționale. Ori în cătrău ne aruncăm ochii, cu urmele activității lui ne întâlnim, urme afund brăzdate și binefăcătoare pentru poporul român.

Căci luând în considerațiune numai asociațiunea Transilvană pentru literatura română etc., împreună cu rezultatele ei cele binefăcătoare de până acum, au nu Șaguna a fost aproape fondatorul acestei instituțiuni naționale? Au nu tot el e fondatorul tipografiei archidieceșane, și al atâtor alte fundațiuni și fonduri?

Și oare ce am fi făcut noi în mișcările noastre naționale fără un Șaguna? Ași lăsa și partea aceasta a activității lui istoriei naționale, dacă ar voi să fie imparțială. Una însă să nu uităm; că, pe cât timp a stat Șaguna în fruntea afacerilor noastre naționale, a condus el naia noastră națională, nici un naufragiu nu s'a întâmplat! Ba au fost timpuri, ca anii epocali 1848 și 1849, ca 1860 în timpul senatului imperial înmulțit, ca 1863 în timpul congresului național și al dietei țării din Sibiu, când românii ardeleni sub conducerea marelui Șaguna, au dat probe invederate despre maturitatea lor politică și erau respectați de toți trăgând mult în cumpăna statului.

Resumând cele dăse, eu repet, onorați ascultători și de astă dată: că Șaguna e acela, care a lovit în peatră, și a deschis isvorul de apă cerească pentru poporul român: știința, lumina! El e acela, care a dăc: „că se duce la împăratul său, și la împăratul nostru“, pentru ca să ceară dreptate pentru poporul român. El e acela, care ne a dat tablele legii: constituțiunea bisericească. El în fine e acela, care a conceput și a realizat în parte adunarea românilor, împraștiați prin țările austro-ungare, earăși la mama lor comună.

Aceste adevăruri mari nu se pot din destul accentua la toate ocașiunile de felul sârbătoarei de astăzi!

Eată, onorați ascultători, pe scurt „roadele amarelui ostenele“ ale marelui Andreiu, cum însuși le numesc.

Eată totodată și misiunea, ce avu el pe pământ în mare parte împlinită! Dăc în mare parte împlinită; pentru că la o desevărșită împlinire a unei misiuni atât de înalte și grele, nu ajunge viața unui om, ci se cer veacuri întregi, și nici acelea nu ajung la desevărșire.

Acestea sânt fapte, onoraților ascultători, ce nu se pot ascunde; căci și ađi în ale lui ne mișcăm, spiritul lui planează preste noi în întreaga lui mărime.

Da, fapte sânt ele vizibili, cari ca tot atâți martori pururea vor vesti nemărginita lui iubire cătră noi, și cătră următorii nostri din neam în neam, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Revista politică.

Sibiu, în 20 Iunie.

Din Ungaria nu putem găsi, afară de cestiuni jidovesci, alt ceva de însemnătate decât că se vorbește de nou de reforma casei magnaților. „Gut Ding will Weile haben“ dăce neamțul; ear românul dăce: „Doamne feresce de mai rău!“

Afacerea dela Tisza-Eszlár este discutată în toată presa europeană, poate și mai departe. „Köln. Ztg.“ vorbind despre afacerea aceasta dăce că „preponderanța elementului maghiar apare amenințată de elementul jidovesc“ și că Tisza, min. president, se află în corn de capră, nevrând să se strice cu jidovii, cari dau bani împrumut, dar nici cu poporul, la spatele cărui stă partida agrară-socialistă. De dincolo de Laita înregistrăm două lucruri momentose: călătoria Maj. Sale împăratului și regelui în ducatul Stiriei și alegerile în Boemia. Cea dintăiu are de scop împăcarea nemților cu slovenii; cea din urmă, dovedesce forța nemțească în Boemia.

Rutenii sânt demni de laudă. 6000 de ruteni s'au adunat la conferența lor națională în Lemberg, în cuibul polonilor, ca să protesteze contra usurpațiunei omnipotenței polone. Conferența, spun dăce din Viena, a decurs cu demnitate.

Presa rusească a deschis o campanie asupra polonilor, care face senzațiune. Un corespondent al foaiei lui Catcov spune într'o epistolă din Varșovia, că numai poate fi nici o îndoială, că în Varșovia o societate secretă nu ar desvolta activitate. În momentul de față societatea organizează masele; dacă autoritățile rusesci ar închide ochii și mai departe s'ar repeți earăși ceea ce a fost la 1863. În școale, în toate societățile se agitează contra Rusiei. Între studenți s'a constituit un comitet, „comitetul luminării poporului“, care împarte cărți și scrieri de cuprins patriotic. Deja se împart și inele, în care este săpată cifra misterioasă „1885“; inelul acesta are să însemneze, că până la 1885 vor fi toate gata pentru isbucnire. „M. Ztg.“ raportează, că în Varșovia oficerii mai înalți rusesci sânt espuși insultelor; asemenea femeile rusesci, ear pe un preot rusesc junimea polonă l'a scuipat.

„Românul“ într'un articol de fond se ocupă cu regularea fruntariilor dintre Austro-Ungaria și România și speră ca pe basa documentelor dreptul României va reeși învingător. — *Monitorul* oficial al României printr'un comunicat descopere, că guvernul nu încuviințează toastul lui Grădișteanu.

Corespondențe particulare

ale „Telegrafului Roman“.

București.

Din darea de samă asupra desbaterilor din ședințele sinodului archidieceșan am vădut, că s'a ridicat o cestiune, care în esență și în mod general se poate resuma, după cum urmează: Ce este mai bine, să se dea stipendii pentru studii înalte, sau pentru studii secundare?

Cestiunea aceasta a fost pusă în discuțiune într'un mod indirect printr'o propunere a On. domn. și confrate Iosif. Pușcariu, care opinase: că două stipendii francisc-ioesfine de câte 500 fl., destinate pentru studii la școli înalte, să se prefacă în stipendii de câte 60—80 fl. și să se conferească la elevii din școalele secundare. În urma desbaterii cestiunea aceasta a fost transmisă consistoriului spre studiu până la anul viitor.

Fiindcă această cestiune atinge oare cum principiile generale, după care se urmează instrucțiunea și educațiunea poporului nostru, și am vădut, că ea a ramas de ocamdată în studiu, subsemnatul, care cu nascerea și cu crescerea sânt legat de locurile discuțiunei, ear cu sentimentele nedespărțit de tot ce privesc binele și prosperitatea neamului românesc, cred folositor a comunica unele împregiurări și idei, care pot contribui într'u câtva la luminarea acelei cestiuni și a oferii on. Consistoriu un material mai larg pentru studiul cestiunei, pe care, fără îndoială o va rezolvî după cum va crede mai potrivit împregiurărilor și conform cu necesitățile locale și temporale.

Pe cum sciti, studiile înalte mi-le făcusem la școala tehnică din Viena, ca elev stipendiat de cătră Societatea Transilvania din București, pe atunci sub președința regretatului Al. Papiu Ilarian cu îndatorirea specială, ca să rămăiu în Transilvania.

În anul 1877, după terminarea studiilor și după o pauză de un an pentru îndeplinirea datoriei ce-mi împunea statul, în care mă născusem, vădend că nici un câmp de activitate nu se deschide, ca să pot aplica ca român, studiile ce-mi căștigasem, venii la București. Aici desvêliu starea lucrurilor Venerabilului domn A. Treb. Laurian, pe atunci president al

numitei Societăți, în urma încetării din viață a celui dintâiu president al ei, și acum și el trecut din viață.

Domnia Sa îmi dăse atunci:

Apoi, fătul meu, rămăi aici, națiunea română are trebuință și aici de oameni.

Și în adevăr aici am și remas.

Dar tot pe atunci tot în asemenea situație se aflau și alți fost stipendiați ai aceleiași societăți precum și alți colegi de școală.

Drul Drăgescu venise deja în România, N. Galea, inginerul, era pe drum, Ios. Popescu, inginer părăsi cariera, pentru ca după o pauză oare care se vie aici, să-și reinceapă cariera, precum și alții, pe care-i sciți ca și mine, erau pe drumul țerii.

În fața acestor fapte doveditoare de o dureroasă realitate a lucrurilor, că mai toți fii creșcuți ai Ardealului erau siliți să-și lase părinții și tot și să ia lumea în cap, se impunea serios cestiunea membrilor societății, ce este de făcut, când societatea nu-și poate atinge scopul direct, ce-și propusese.

În discuții cu unul și cu altul din membrii societății, au exprimat atunci ideea, că ar fi bine, să se înceapă a se da ajutoare pentru meserii.

Ideea a fost îmbrățișată cu căldură, căci răspundea unei necesități simțite, și s'a început a se lucra îndată de comun acord cu toate organele, care în Transilvania începuse deja de mult activitatea lor pe același teren.

La 1877, exprimasem acea idee, poate mai mult într'un mod instructiv și fără să fi sciut să mi dau pe deplin seamă de importanța ei, astăzi — însă, când o mai întinsă experiență de oameni și de lucruri mi-au lărgit vederile, pot dice în resumat: noi românii, în timpul de față, ar trebui să urmărim cu o programă hotărâtă, de a ajuta mai întâiu de toate meseriile, pentru ca să ajungem în poziție de a descărca de sarcini pe plugarul român, după aceea urmează, în linia a doua, învățământul secundar și pe urmă învățământul înalt.

Putem deodată să ajutăm pe câteși trei ramure ale învățământului, o distribuție după un raport rațional este însă indispensabilă pentru ca națiunea să poată prospera.

Altfel vom ave: odată numai plugari și nici un om de stat, altă dată numai un om de stat, altă dată numai un proletariat de cărturari și nici un industriaș.

În prezent sântem aproape a ave și starea din urmă.

Fără să ne emancipăm însă economic, nu ne vom pute emancipa nici odată politicesce. Ear prin câțiva advocați, cari se îmbogățesc prin aceea că ruinează sate și ținuturi întregi de români, națiunea română merge numai înapoi și nu înainte.

În starea noastră prezentă este necesar să încurajăm meseriile, încât ori și care plugar, din patru copii unul să-l aibă la vreo meserie, și să nu se împartă toți pe moșie.

Cestiunea încurajării meseriilor ar fi bine să fie tratată mai serios, chiar și de către organele noastre bisericesci și școlare.

Ajutorul, ce ar trebui a se da, să fie decât material, mai mult moral prin indemnare și îngrijire ca tinerii, așezați pe la meserii, să nu rămână fără nici o supraveghere și numai de capul lor.

Tot odată trebuie o deosebită îngrijire, ca după expirarea termenului învățământului industrial cei eșiți măestrii, și chiar și numai calfe, să se grupeze pretutindeni în reuniuni, divise după meserii, atât pentru ajutor reciproc, cât și mai cu seamă pentru ocrotirea muncii lor.

Activitatea salutară, ce se desvoaltă în sensul acesta deja cu frumose succese în mai multe orașe a le Transilvaniei ar fi de dorit, ca să fie imitată pretutindeni.

Din îngregiurările arătate până aici cred, că ar fi bine, ca și cele două stipendii francisc-iوسفine să fie prefăcute tot în ajutoare pentru meserii, dacă nu este nici o piedecă de a se face aceasta.*)

Cu acestea, Vă rog, Domnule Redactor, a primi asigurarea distinsei mele stime. N. F. m. p., inginer.

Răspunsul guvernului român la nota comitelui Granville dela 14 Martie.

Dle Trimis! Îndată după cele dintâiu propuneri de a se întruni la Londra o conferență în scopul de a regula diferite cestiuni privitoare la navigațiunea pe Dunăre, România ceru și ea de a lua parte efectivă la aceea conferență, adecă pe un picior egal cu celelalte State, care erau să fie chemate, ca în acord cu ea, să asigure executarea tractatelor privitoare la acest rēu.

Această cerere era întemeiată pe un precedent creat prin dreptul internațional, pe pozițiunea ce România ocupa la Dunăre, pe situațiunea ce i s'a făcut prin tratatul de la Berlin și pe actele ce rezultă de aci.

Protocolul dela 15 Noemvre 1818 al Congresului dela Aix-la-Chapelle care rezervă tuturor statelor dreptul de a

* Fundațiunea „Andronic“ face de prisos prefacerea în ajutoare pentru meserii. Red.

lua parte la întrunirile, al căror obiect este interesele lor speciale, este numai aplicarea unui principiu preschimbata la Congresul dela Viena în practică în privința mai multor cestiuni de asemenea natură.

De fapt, cele opt puteri mari, adunate în Viena spre a dezbate asupra cestiunilor privitoare la libertatea navigațiunei pe riurile, care trec prin mai multe state, stabilită într'o ședință premergătoare programa desbaterilor ce trebuiau urmate și conveniră a invita pe plenipotențiarii din Naussau, Bavaria, Hessen-Darmstadt, Hessen-Kassel, Frankfurt, Olanda, Baden și Württemberg de a lua o parte efectivă la aceste întruniri, în al căror sin trebuie să se discute și să se stabilească bazele generale pentru navigațiunea pe Rin, pe Meusa, Escaut și Mosela, pe Main și Nekar.

Această procedură fu aplicată la toate celelalte aranjamente fluviale încheiate mai târziu, dela care n'au fost nici odată escluse Statele țermurene independente. Era numai un act de dreptate că li se recunoscă un drept atât de netăgăduit. Oare în aceste cestiuni statele țermurene nu sânt ele cele mai interesate; se poate oare admite că o putere independentă să se lase a fi majorisată în propriile ei ape, într'un chip direct sau indirect, prin nisce otăriri, cari au fost luate fără participarea ei?

România ocupă la Dunăre una din cele mai însemnate pozițiuni. Cursul inferior al acestui riu dela Porțile de Fer până la mare, representă o a treia parte din lungimea lui navigabilă și scaldă într'un chip neîntrerupt țermii români (2741 kilometrii dela gura Ilerului, dincolo de Ulm, până la mare; 893 kilometri dela Verciorova până la Sulina). România posedă pe acest curs al rului cea mai mare parte din gurile Dunării și mai bine de două treimi din lungimea țermurilor (87 kilometri țerm sērb, 466 kilometri țerm bulgar, 1221 kilometri țerm român). Comerciul ei de esport și import, procură navigațiunei fluviale sau maritime, prin munți sau prin văi, elementul cel mai principal și va lua un avânt din ce în ce mai mare, când România, după ce va stabili legarea tuturor liniilor sale de fer, își va îndrepta toate sforțările spre îmbunătățirea condițiunilor de navigațiune pe Dunăre.

Această situațiune, precum și recunoascerea independenței ei, au procurat României acel loc, pe care i l'a acordat articolul 52 din tractatul de Berlin în comisiunea europeană alături cu celelalte șapte puteri din care ea se compune în puterea stipulațiunilor tratatului dela Paris din anul 1856.

Fîndcă independența României a devenit un fapt recunoscut și stabilit și fiind-că gurile rului sânt cea mai mare parte în stăpânirea ei, trebuia necesarmente ca ea să ia parte la toate actele care porneau dela comisiunea europeană dunăreană.

România fu primită în această comisiune internațională cu același titlu ca și ceilalți participanți. Nu s'a făcut nici o rezervă în această privință, și votul său a avut, din prima și aceeași însemnătate ca și acele ale celorlalte State. Ea a avut chiar onoarea de a presida această întrunire și a luat de fapt parte la prelucrarea sau revisuirea tuturor acelor regulamente care sânt ađi predominitoare pentru navigațiunea pe partea maritimă a rului.

Această pozițiune fu consacrată în mod solemn prin Actul adițional, care trebuia să pună în acord actele publice dela 2 Noemvre 1865 în privința navigațiunei din gurile Dunării cu stipulațiunile tratatului dela Berlin. Acest Act fu semnat în Galați la 28 Maiu 1881 de puterile reprezentate în sinul comisiunei dunărene europene în puterea tratatului de Paris din 30 Martie 1856 și de România care a fost chemată să ia parte în conformitate cu articolul 53 din tratatul de Berlin. El leagă într'un chip egal toate părțile contractante. Și fiind-că nici una din aceste părți nu și-a rezervat o situațiune privilegiată sau vre-o pozițiune extraordinară, apoi acest act nu se poate schimba de cât cu consimțământul tuturor semnatarilor.

Dacă precedentul creat de dreptul internațional și situațiunea extraordinară ca Stat țermurean, dacă participarea în comisiunea dunăreană europeană și semnarea actului adițional din 1881 întemeiază pentru România dreptul netăgăduit de a lua o parte efectivă la ori-ce desbatere privitoare la navigațiunea pe Dunăre, apoi cu atât mai puțin va putea ea să fie exclusă când fu vorba de a se lua hotăriri în privința regulamentelor de navigațiune, a poliției fluviale și supravegherii, dela Porțile de Fer până la Galați, care trebuiau toate prelucrate, în conformitate cu articolul 55 din tratatul de Berlin, de către comisiunea europeană, cu participarea statelor țermurene.

Acest drept apare și mai netăgăduit față cu procederea adoptată, ca proiectul de regulament dela Galați să fie supuse desbaterilor Conferenței. Comisiunea europeană nu putea, în conformitate cu ordinea ei de ți și cu obiceiurile observate, să prelucraze aceste acte decât numai în puterea unei otăriri luate cu unanimitatea voturilor.

Dar fiind-că nu s'a putut stabili o înțelegere între delegați asupra dispozițiunilor Capitoli 3 și fiind că lipsia aderea României, apoi nu putea să rezulte nici un act care să aibă caracterul aceluia pretins de articolul 55 din tratatul de Berlin și care să fie propriu a fi prezentat unei Conferențe ca lucrarea unei comisiuni speciale prevădută de tratat. Totuși se înlătură procederea urmată neconținut și se prezentă Conferenței un act, care era lipsit de semnătura principalului interesat.

Această procedură neobicinuită este o violare a unor drepturi netăgăduite. Dar oare prin aceasta nu devenea mai justificată, mai trebuincioasă participarea efectivă a României la Conferență?

Bună-voința, cu care cea mai mare parte din puterile cele mari a primit cererea noastră de a lua parte la desbaterile Conferenței, ne fac a spera că nu vor mai fi tăgăduite nisce drepturi atât de bătătoare la ochi, atât de naturale.

Austro-Ungaria recunoaște chiar în luna Aprilie 1883 dreptatea dorinței exprimate de România, și plenipotențiatul ei declară în conferență, că în vederea situațiunei speciale creată României prin tratatul de Berlin, ea poate să fie admisă în discuțiunea celor trei cestiuni, care formează obiectul întrunirii Conferinței.

Englitera se exprimă într'un chip și mai espicat, căci lordul Granville exprimă speranța în circulara sa dela 11 Decemvre 1882 și în sinul Conferenței, că România va fi admisă în ea pe același picior ca celelalte puteri, și cu atât mai mult încă, cu cât ea este reprezentată și în sinul comisiunei europene, și va fi de asemenea reprezentată și în comisiunea mixtă, a cărei formare se propune — și guvernul Republicii franceze fu de asemenea de părere, că reprezentanții puterilor, odată întruniți, pot invita guvernul român să trimită un delegat la Conferență, în care să ia parte la desbateri cu același titlu, ca și aceia ai puterilor semnatare tratatului de Berlin.

Totuși furăm înșelați în așteptarea noastră. Otărirea puterilor ne acordă o pozițiune neadmisibilă, aceea de a fi chemați la desbateri și ascultați fără a ave un vot otărător.

Primul articol al Actului adițional dela 28 Maiu 1881 escludea o interpretare literală a articolului 54 din tratatul de Berlin, în puterea căruia s'ar fi putut admite că puterile semnatare își-au rezervat dreptul „să otărască sin-gure asupra prelungirii mandatului comisiunii europene și „modificările, ce vor crede că trebuiesc introduce.“ Același articol stabilește espresamente că drepturile, atribuțiunile și imunitățile comisiunei dunărene europene, precum rezultă din tratatul de Paris dela 30 Martie 1856, din acela dela Londra din anul 1871, din Actul public dela Noemvre 1865, precum și din tratatul de Berlin dela 13 Iulie 1878, vor trebui să fie și de aci încolo predominitoare pentru relațiunile comisiunii față cu nouele State țermurene și puterea lor să se întindă până la Galați.

Oare România, una din cele opt state, din care se compune comisiunea, nu este ea în deplinul ei drept când apelează la acest text, ca espunere autentică a tratatului de Berlin?

Cum s'ar pute oare, după această convențiune să se modifice drepturile, atribuțiunile și imunitățile unei comisiuni care 'și exercită puterile ei pe teritoriul român, fără participarea României? De aceea guvernul Majestății Sale crede de a sa datoric de a respinge onoarea, ce i se face de a asista în asemenea condițiuni la Conferința dela Londra. El va privi ca neobligătoare otăririle luate fără cooperarea sea. Aceste otăriri nu vor pute să distrugă un principiu indubitabil al dreptului internațional, acela adecă; că nici un Stat nu este dator să esecutive pe teritoriul său nisce otărări europene, pe care nu le-a discutat și la care nu a aderat mai dinainte.

Pentru a da, cu toate acestea, o probă de deferență față cu Marile Puteri, guvernul M. Sale Regele a examinat dispozițiunile tratatului dela Londra cu dorința sinceră de a le găsi conforme cu principiile în general introduse în legislațiunile fluviale, precum și cu drepturile și interesele României.

Cea mai importantă din decisiuni inscrișă în tratat este aceea care privește prelungirea Comisiunei europene dunărene, pentru termenul de 24 ani și reînnoirea sa eventuală pentru nouă perioade trienale. Guvernul român a avut deja ocaziunea a se exprima în această privință într'un mod net și precis și nu poate decât să aplaude o decisiune destinată a asigura, pentru a ne exprima astfel, permanența unei instituțiuni, a cărei acțiune binefăcătoare este ađi recunoscută de obște.

N'am pute cu toate acestea trece sub tăcere oare cari dispozițiuni din Tratat cari par a aduce o atingere directă la nisce principii necontestate ale dreptului internațional și la nisce convențiuni speciale.

O întindere, precum în același timp și o restricțiune a puterilor Comisiunei europene, este proiectată, precum și posibilitatea de a modifica, un an înainte expirării unei din perioadele trienale, constituirea și puterile acestei Comisiuni.

Aceste modificări, rezervate esclusivamente Marilor Puteri, nu vatămă ele drepturile incontestabile ale României, stat riveran independent, și care face parte din Comisiunea Europeană? Nu este tot astfel cu dispozițiunea, care ar supune direct Marilor Puteri numai divergențele „între autoritățile Rusiei sau ale României și Comisiunea europeană în ceea ce privește întinderea, ce ar pute să se dea lucrurilor ceatalului dela Ismail?

Comisiunea europeană n'a putut să fie stabilită în 1856, decât în urma unei înțelegeri între puteri și Turcia, atunci principalul țermurean și Puterea, căreia îi era recunoscut dreptul de a vorbi în numele Principatelor. În 1866 și 1871, puterile nu s'au cređut în drept de a întinde

jurisdicțiunea comisiunii europene dela Galați la Brăila, în urma opunerii Turciei. Cum s'ar pute întinde ați jurisdicțiunea comisiunii asupra unei noi părți din teritoriul român în virtutea unei hotărâri luate fără participarea României? Cum s'ar pute să se ia dela aceasta, ceea ce i aparține întrun mod incontestabil, pe când Rusiei se dă ceea ce n'avea După Tratat?

Această măsură pare cu atât mai inesplicabilă, cu cât motivele cari au decis pe Europa să recunoască Rusiei nisece drepturi esclusive asupra brațului Oceacov subsistă în toată plenitudinea lor, în favoarea României.

(Va urma).

Varietăți.

* (Personalii.) Regina României, cetim în diverse foi române, s'a însănoșat pe deplin și în scurt se va întoarce însoțită de Regele la București. La Coblenz a făcut vizită imperătesei Germaniei. De asemenea însoțită de fratele sau principele de Wied, a făcut vizită împăratului Germaniei la Ems. La Sosirea trenului cu regina României împăratul Germaniei aștepta la gară. La prânzul dat de împăratul în onoarea reginei au luat parte mai multe persoane înalte. După prânz împăratul a reconduc pe regina la gară, de unde și-a continuat drumul spre Neu-Wied.

* (Publicațiune.) Din partea subscrisului comitet central electoral se face cunoscut, ca din 5 până în 25 Iuliu 1883 se espune spre intuițiune publică:

1. listele provisorie a cercurilor electorale la Sibiu în biroul vicecomitelui;

2. listele comunelor în comuna concernentă în cancelaria comunală, unde se pot ceti dela 8 până la 12 oare a. m. și se pot decopia dela 2 până la 6 oare după amiazi.

În contra listelor se poate reclama din 5 până în 15 Iuliu 1883. Contra reclamațiunilor, încă poate obiectiona fie-care îndreptățit la alegere în termenul din 16 până 25 Iuliu a. c. În privința reclamațiunilor și a obiectiunilor sunt a se observa prescripsele legii electorale (articolul de lege XXXIII — 1874) §§. 44, 45 și 46.

Din ședința comitetului centrale electoral a comitatului Sibiu.

Sibiu, în 23. Iunie 1883.

Senor m. p.,
președinte.

Tobias m. p.,
notariu.

* (Petrecere cu joc) arangiază Reuniunea sodalilor români din Sibiu pe Sâmbătă seara în 25 Iunie (7 Iulie) a. c. în grădina „Hermann.“ Biletele de intrare, cu 1 fl. de jucător și tot așa și de familie, se află în localul vândărei de cărți a tipografiei archidieceșane și seara la casă.

Dorim Reuniune timp frumos și sprigin din partea publicului român.

* (Examenle în școala de cadeți) din Sibiu au avut loc în zilele dela 25—28 Iunie n. Atât examenle teoretice, cât și cele practice au eșit foarte bine. — La diverse ocașii, din diverse părți, ni s'a spus că în școala aceasta de cadeți, tinerilor români li se pun greutăți imense spre a fi primiți, ear celor primiți li se fac greutăți în continuarea și terminarea cursurilor. Nu scim, dacă informațiunile noastre sunt întrun toată așa, după cum ni s'au împărțășit. Atâta este adevărat, că românii de un șir de ani încoace, s'au rărit din institut așa de tare, încât abia se mai află câte unul de sēmēntă. În socoteala lor însă se aduc slovaci, cechi, moravi și poloni. Este de notat, că aici nu avem de a face întrun nimica cu persecuțiunea ungurească. Dacă ar fi, că informațiunile noastre se fie esacte, atunci greutățile, de care am vorbit, ar fi o ironie prea mare chiar și față cu grăunțele cele rare de laude, ce se aruncă ici colea pentru bravurile cele dese și mari ale „feciorilor“ noștri.

Afacerea dela Tisza-Eszlár.

(Urmare.)

La recercarea presidentului se presentă alui Huri. Pres: DTa ai ăis eri, că Ester nu ar fi avut a se îngriji nici când de vite, unul dintre martori face ați depunere contrară? — Hury: Ce am ăis e adevărat. — Martorul Ataliczi: Imi susțin depunerea. — Presid. (cătră Huri): Dar când n'ai fost acasă? — Martora: Atunci demândam Esterei se păzească vitele. — Apărătorul Eötvös: Poate o ai făcut aceasta și atunci, când aveai mult de lucru? — Martora: Da și atunci. Huri se conduce afară și Ataliczi își continuă depunerea. Acesta vrea să scie, că Ester a fost Sâmbătă după amiazi acasă și s'a certat cu Huri. Era la 3 oare după amiazi și Ester a ăis că până de

seară se poate reîntoarce de 3 ori. De văđut nu a văđut pe Ester, ia cunoscut însă vocea. Huri se presentă de nou și continue cu depunerea. Dintre servitori n'a trimis după amiazi pe nimenea de acasă, la dēnsa n'a fost nimenea, nici n'a vorbit cu nimenea. — Pres. (cătră Ataliczi): Rēmăi pelāngă aceea, ce ai depus? — Martorul: Da. — Huri: Eu am ăis cuvintele acestea cătră Ester dimineața la 8 oare după amiazi n'a fost nimenea la mine. — Martorul următor, Samuzem Frānkl, un bētrān de 75 ani, a întālnit în ăiva numitā pe Huri, care îi spuse, căși cautā servitoarea. Huri chematā și întrebātā de nou depune că a văđut pe evreu și a vorbit cu dēnsul, și că va fi fost cam pe la 3 sau 4 oare. Martora următoare, alui Nagy, afirmā, că nu scie nimic pozitiv, nu și mai aduce de nimic aminte, crede însă că Taub cu Schwarz și cu Braun au venit numai după amiazi acasă. Pertractarea se suspende pe cātva timp.

După redeschiderea pertractării se presentă martorul Papp, la care a servit Ester. Atāt Papp cât și muierea acestuia depun, că Ester a fost fatā bravā și că s'a portat bine, ceva mai însămnat nu scie despre Ester, afară că Iosif Scharf a cunoscut pe Ester încă pe timpul acesta. — Acusatul Iosif Scharf: Se poate, că am văđut pe Ester, cum o chiamā însă și cine e, aceasta n'am scit o, nici n'am avut motiv a o întrebā. — Urmează a fi ascultatā alui Gabor Solymosi. Aceasta spuse, că Sofia Solmyosi sora Esterei a venit cătră seară la ea și i-a ăis, că Ester nu se aflā nicāiri. Martora dimpreună cu mama fetei perdute s'au dus sē o caute și s'au întālnit cu alui Scharf. Aceasta si-a ăis, că Ester se va fi culcat unde va și că va veni. Într'aceea a venit și Scharf și a spus ce au ađit dela tatā-sēu că același cas (adecā se se peardā o fatā) s'ar fi intemplat în Nānds și că s'ar fi învinuit evreii cu omorul.

Pres. (cătră acusatul Scharf.) Ai ăis acestea? — Acusatul: Da le-am ăis, (în ton plāngētor), Dumneđeu mi-a luat mintea, o de ași fi rēmās mai bine acasă! (Ilaritate în public.) — Procurorul (cătră martorā.) Cine te-a adus la ideea, că fata s'ar fi perdat în templu? Martora Solymosi: Insuși Scharf; după ce ne-a povestit un esemplu atāt de rēu, a trebuit să se nascā suspiciunea în noi. — Procurorul: Ai făcut numai decāt arētare judelei? — Martora: Da. — Procurorul: ăisai acolo, că fata a dispărut în templu? — Martora: Da. — Martora Pastor depune a scī, că Martin Grosz ar fi fost morbos. Cu Scharf n'a vorbit, toate le scie numai din ađite.

Martorul Ioan Blassy, care a păzit mai târđiu templul la insarcinarea judelei, n'a ađit nimic, a descoperit însă în nāsip urme, cari ducea la casa lui Lengyel. Mai multe n'a văđut. Sgomot n'a fost, urme încă numai de un om a aflat.

Martora Rosa Rosenberg depune, că a văđut pe surorile Sofia și Ester întālnindu-se la 1 oară la amiazi. Sofia Solymosi chieamatā spune, că s'a întālnit cu Rosa Rosenberg și că Rosa va fi văđut, când a vorbit ea cu Ester. — Pres. Când ai vorbit DTa cu sora DTale? — Sofia Solymosi: Pe sora-mea o am văđut mergēnd la boltā 1/2 12 oare; cam după 1/2 oară s'a reîntors, a fost după trasul clopotului, n'a fost însă o oară după prānd. — Martora Rosa Rosenberg: Rēmān pe lāngā aceea că a fost 1 oară.

Pres. (cătră Huri): Depunerea DTale stā în contradicere cu depunerea Sofiei Solymosi. — Huri: Depunerea mea e adevăratā, fetele s'au întālnit la 12 oare.

Apărătorul Eötvös: Eri a ăis Sofia Solymosi că Ester s'a întālnit cu Sofia la 1 oară, Huri depune ađi, că întālnirea a fost la 12 oare. (Cătră Huri) De unde scii DTa, că surorile s'au întālnit la 12 oare? — Martora: Nu afirm nimic, spun numai ce am ađit. — Martora Rosa Rosenberg afirmā cu pozitivitate, că a fost la 1 oară. — Martorul următor, Sūszmann birtaș, depune: în Tisza-Eszlár au fost trei șechteri streini. Unde au locuit aceia, nu o scie. Buxbaum a fost incuartirat la Sūszmann după ce nu și-a aflat cartir într'alt loc. — Pres. Cu cine te-ai dus Sâmbătă în templu? — Martorul: Cu Buxbaum. — Pres: Buxbaum încă depune că ați fi mers dimpreună în templul DTa ai negat însă aceasta înaintea judelei investigātor? Martorul. Dar e adevērul, eram atunci distras, fiindcă imi era copilul bolnav de moarte. Astfel am potut sē-mi uit ușor de streinul la înșirarea celor, ce au eșit cu mine din templu.

Martora următoare, Catarina Varga, a fost servitoare la Sūszman și vrea să scie, că Buxbaum a fost în adevēr incuartirat la Sūszman.

Procurorul cere a nu se lua jurāmēntul dela aceia, cari n'au trecut de 16 ani, astfel dela Rosa Rosenberg și dela Sofia Solymosi: cere mai departe

procurorul să nu se jure alui Hury. Apărătorii se alăturā cererilor procurorului.

Presidentul încheie ședința cu observarea, că māne va enunța sentența tribunalului asupra propunerilor procurorului.

Nyiregyhaza 23 Iunie a. c.

Martorul următor e Jacob Rōmer. A fost Sāmbātā numitā în templu și s'a îndepārtat din templu dimpreună cu șechterii. Vrea să scie de sigur, că Jūnger și Weiszstein ar fi părăsit cu el deodată templul. — Pres: DTa ai mēsurat într'o noapte mārimea servitoarei DTale? — Martorul: nu e adevērat, fata a depus înaintea judelei, cum că toate sunt minciuni.

Și martorul următor Leon Rosenberg a fost în templu și a ascultat cearta între Sūszman și Einhorn. Atāt martorul acesta cât și martorii Iosif Klein, Jacob Lichtmann și Morit Lichtmann depun, că judele investigātor ar fi făcut presiune asupra lor și ar fi luat protocolul fals cu ei.

Ședința se intrerumpe.

După redeschiderea ședinței se ascultā martora Lichtmann. Dēnsa a văđut Sāmbātā pe martori în casa sa.

La amiazi a māncat la ea un cerșitoriu sērac. — Dr. Sēkely; Te-ai temut, că judele cercetator te va incuia? — Martora Lichtmann: nu m'am temut. — Pres. Pe ce timp māncāți de regulā? — Martora: Punct 12 oare.

Se ascultā după aceasta bucătoreasa martorei precedente, Ioana Frānkl. — Pres. Ai trimis DTa în ăiva numitā māncare unui bolnav? Martora: Da. — Pres. De unde ai scit, că în sat se mai aflā încă un cerșitoriu? — Martora: Fiindcă seara a māncat la noi un alt cerșitoriu. — Pres. Înaintea judelei ai depus altfel? — Martora. Atunci eram cuprinsā de fricā. — Pres. Depunerea DTale de atunci a fost deci falsā? — Martora. Da, a fost falsā. — Președintele. A fost atunci cine va la Dvoastrē le masā? — Martora: Da un cerșitor, el a māncat la masā cu domnul și cu ceilalți. — Dr. Heumann: Din ce causā ai fost cuprinsā de fricā înaintea judelei investigātor. — Martora: Fiindcă nu fusesem nici eānd înaintea unui jude investigātor. (Va urma.)

Loterie.

Sāmbātā în 30 Iunie 1883.

Viena:	20	59	57	84	4
Timișoara:	85	32	58	64	15

Bursa de Viena și Pesta.

Din 28 Iunie n. 1883.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	120.45	120.25
Renta de aur ung. de 4%	89.40	89.50
Renta ung. de hārtie	87.15	87.10
Īmprumutul drumurilor de fer ung.	138.50	138.—
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient ung.	91.85	91.75
II emisiune de obligațiuni de stat dela drumul de fer orient ung.	114.25	114.—
Acțiuni de bancā austro-ung.	841.—	835.—
Acțiuni de bancā de credit ung.	300.—	296.—
Acțiuni de credit austr.	300.—	297.00
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	99.25	99.25
Obligațiuni ung. de rescumpērarea pāmēntului	100.40	100.—
Obligațiuni ung. cu clausulā de sorfire	98.70	98.50
Obligațiuni urbariale temeșiane de	99.25	99.—
Obligațiuni urb. temeș. cuasulā sorfire	97.70	97.50
Obligațiuni urbariale transilvane.	99.50	99.52
Sorfi de regularea Tisei	109.76	110.—
London (pe polița de trei luni)	119.90	119.85
Scrisuri fonciari ale institutului „Albina“	—	100.80
Argent	—	—
Galbin	5.66	5.67
Napoleon	9.50	9.45
100 marce nemțesci	58.50	58.40

Nr. 73/1883. Dir. gimn.

[432] 1—3

CONCURS.

Pentru ocuparea unui post profesora la gimnasiul public gr. or. rom. din Brad (comitatul Hunedoarei), prin aceasta se eșcrie concurs cu termenul până în 20 Iulie st. v. a. c.

Salariul împreunat cu acest post e 600 fl. v. a. solvinđi din casa fondului gimnasial în rate lunari; ear după un servitiu de 10 ani decenale de 100 fl.

Dela concurenți se cere, ca să fie romāni de religiunea gr. or. și pe lāngā esamenul de maturitate să aibā pregătirea pentru cariera profesoralā prescrișā de legea pentru scoalele medii, să fie asultat și terminat cu succes bun cursul filosofic și filologic la vre-o universitate.

Concurenții au ași îndrepta petitiunile bine instruate la subsemnatul oficiu protopresbiteral, ca directore și președinte al reprezentanței gimnasiale.

Din ședința reprezentanței gimnasiale ținutā în 21 Maiu 1883.

Brad în 11 Iunie 1883.

Georgiu Pārāu m. p.,

adstr. ppresbiteral gr. or. al Zarandului
Director al repres. gimn.